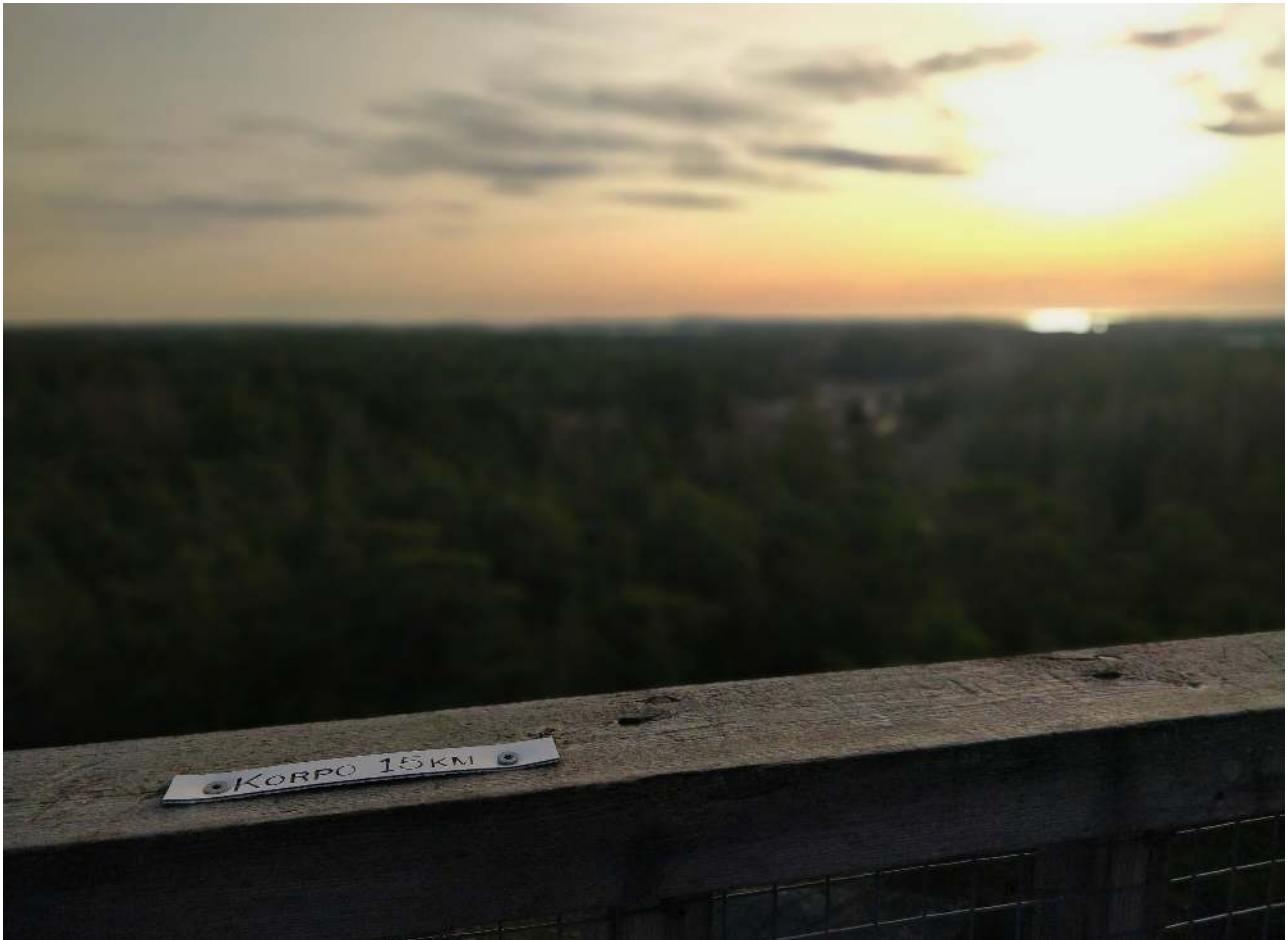

NYA VYER

Kartläggning av potentiella rastplatser kring skärgårdens ringväg
samt utveckling av vandringsleder genom internationellt samarbete

Sara Söderlund 2020

Innehållsförteckning

1. Introduktion	3
1.1. Bakgrund	3
1.2. Syfte och mål.....	3
2. Metod.....	4
3. Resultat - Lokalt	4
3.1. Befintliga rastplatser och naturstigar	4
3.1.1. Pargas.....	5
3.1.2. Nagu	6
3.1.3. Korpo.....	7
3.1.4. Houtskär.....	8
3.1.5. Iniö	8
3.1.6. Gustavs.....	9
3.2. Utvecklingsförslag och pågående projekt.....	10
3.2.1. Pargas.....	10
3.2.2. Nagu	11
3.2.3. Korpo.....	11
3.2.4. Houtskär.....	12
3.2.5. Iniö	12
3.2.6. Gustavs.....	12
4. Resultat - Regionalt.....	13
4.1. Manual	13
4.2. Synlighet.....	13
4.2.1. BikeMenu	14
4.3. Underhållsplan	14
4.4. Säkerhet	14
4.4.1. Säkerhetsdokument.....	15
4.4.2. Identifiering av risker	15
4.4.3. Information till användare	15
4.4.4. Säkerhet vid rastplatser	17
5. Resultat - Internationellt.....	17
5.1. Finlandsresan	17
5.2. Sverigeresan - Sjuhärad.....	17
6. Diskussion - en blick framåt	17
7. Dokument och bilagor.....	18

1. Introduktion

Projektet Nya vyer – kartläggning av potentiella rastplatser samt utveckling och underhåll av befintliga vandringsleder genom internationellt samarbete, har som uppgift att kartlägga potentiella rastplatser kring Skärgårdens ringväg samt skapa en manual för utveckling och underhåll av befintliga vandringsleder genom internationellt samarbete. Skärgårdens ringväg går från Åbo via Pargas, Nagu, Korpo, Houtskär, Iniö, Gustavs och Nådendal (se figur 1).

FIGUR 1: KARTA ÖVER SKÄRGÅRDENS RINGVÄG (KARTA FRÅN RETKIPAIKKA.FI).

1.1. Bakgrund

I hela Egentliga Finland har det under det senaste decenniet skett stora framsteg i utvecklingen av vandringsleder, även på samma sätt - samassa veneessä rf ry:s (ISB-SV) område. I området finns även nationalparker vars vandringsleder upprätthålls av Forststyrelsen. Vandring är en populär fritidssysselsättning för många finländare, men ger även regionen möjlighet att öka sin attraktionskraft internationellt eftersom vandringsturism är en stor internationell bransch. Utmaningen med utmärkta vandringsleder inklusive rastplatser och skyltningar är att upprätthålla en välfungerande service även efter att projektiden tagit slut. På statlig mark har även Forststyrelsen börjat se över sina servicepunkter och dragit in en del rastplatser på grund av bristande resurser.

På det lokala planet kan ett vandringsledsnätverk ha stora effekter, både socialt och ekonomiskt. Det gynnar i allra högsta grad lokalbefolkningen men kan även möjliggöra turismverksamhet för företag i området. För att kunna erbjuda nya rastplats- och ledmöjligheter är det bra om många aktörer har insikt i arbetet med att bygga upp och sköta dylik verksamhet.

Projektet Nya vyer är en del av det internationella projektet Outdoor Leader, där sju finska och två svenska Leadergrupper deltar.

1.2. Syfte och mål

I den lokala delen i projektet genomfördes en kartläggning av områden i närheten av Skärgårdens ringväg där rastplatser kunde utvecklas. Projektet kontaktade intresserade organisationer och företag som kan gå vidare med att ansöka om projektbidrag för att bygga eller utveckla nya rastplatser.

I den regionala delen utreddes, tillsammans med de andra finska Leaderföreningarna som är med i Outdoor Leaderprojektet, i vilka digitala plattformar regionens leder idag finns presenterade, ett seminarium ordnades för att planera hur man kunde uppnå mera synlighet genom gemensam marknadsföring av lederna och modeller för utvecklings- och underhållsplaner för leder och rastplatser har skapats.

Det internationella arbetets målsättning var att sprida information om hur vandringsleder underhålls, hur de kan utnyttjas för turismverksamhet och hur säkerheten kan säkerställas. Projektet har gett företagare, organisationer och privatpersoner möjlighet att träffas och bekanta sig med leder i olika regioner och den kringsservice som kan erbjudas.

2. Metod

I den lokala delen av projektet utreddes nya potentiella rastplatser kring Skärgårdens ringväg i samarbete med Pargas stad, områdets föreningar, företag och olika projektarbetare. För att kartlägga och samla in den information som behövs till projektet har diskussionstillfällen med lokala tjänstemän såsom: James Simpson; projektledare för St. Olav Waterways, Niina Aitamurto; turismkoordinator i Pargas stad, Markus Malmelin; fritidssekreterare för Gustavs Kommun med flera utförts. Träffar har även ordnats med lokala aktörer inom turismnäringen och föreningar. På grund av Corona-pandemin blev inte så många fysiska diskussionstillfällen av som planerat, utan en stor del sköttes på distans.

Diskussionstillfällen ordnades med relevanta partners för att diskutera områden som kunde vara aktuella och vilka behov och utvecklingsintressen de intresserade aktörerna har. Projektarbetaren gjorde en förfrågan på sociala medier i olika lokala grupper för att nå ut till lokalbefolkningen och få en inblick i vad det finns för planer, behov och önskemål på naturstigar och rastplatser i området kring skärgårdens ringväg. För kartläggningen av naturstigarna har stadens hemsidor, olika nätplattformar för naturstigar samt allmän lokalkunskap använts. De befintliga naturstigarna har inspekterats och information från dem har använts för att sammanställa en manual. För att få information har även olika relevanta rapporter använts. För att få en heltäckande bild av befintliga, planerade och potentiella naturstigar och rastplatser har platserna placerats ut på Google Maps med olika färgkoder och lokala kartor har skapats med denna information.

I den regionala delen samarbetade ISB-SV med de övriga Leadergrupperna från Finland för att öka synligheten av vandringsleder i regionen och ta fram en modell för en underhålls- och utvecklingsplan. Det ordnades ett cykelseminarium, BikeMenu, där företagare, föreningsaktiva och tjänstemän samlades för att få information om och diskutera kring en enhetlig marknadsföring för natur- och cykelturism i Sydvästra Finland. Tillsammans med de andra Leader-grupperna i den regionala delen av projektet har olika filmer gjorts för att lyfta fram olika naturområden. Grupperna har alla egna filmer, men det sammanställdes även en gemensam video för alla grupper som deltog. Under projektet sammanställdes även utförlig information om säkerhet kring naturstigar och vandringsleder och en kort instruktionsvideo om detta har framställts.

I den internationella delen var det inplanerat fyra internationella träffar, två i Finland och två i Sverige, men på grund av Corona-pandemin kunde endast hälften av dessa träffar ordnas. Den första i Egentliga Finland med temat: Nationalparker och naturturism och det andra i Sjuhärad i Skåne med huvudtema hur man kan kombinera matjänster och naturturism.

3. Resultat - Lokalt

Inom ramarna för detta projekt har en kartläggning över rastplatser och naturstigar i området kring Skärgårdens ringväg gjorts. Lokala föreningar och andra aktörer har kontaktats och även den lokala befolkningen har fått ge tips om var det kunde behövas nya eller uppdateras redan befintliga rastplatser och naturstigar. Till projektområdet hör Gustavs kommun samt de olika delarna av Pargas stad; Pargas, Nagu, Korpo, Houtskär och Iniö.

3.1. Befintliga rastplatser och naturstigar

Längs med Skärgårdens ringväg finns det redan en del naturstigar och någon enstaka rastplats. Naturstigarna i Pargas kan man hitta på [Pargas stads hemsida](#), via [Outdoor Active](#) eller via [Lounaistieto](#). Iniö har gjort sig känt via [City Nomadi](#) där alla deras tjänster finns listade.

På de små regionala kartorna nedan kan man se utmärkt de redan befintliga naturstigarna (blå), planerade naturstigar (röd) samt potentiella platser för naturstigar (gul).

3.1.1. Pargas

I centrala Pargas finns det flera fina naturstigar av olika längd. På Lounaistieto hittas en karta med centrala **Pargas naturstigar** och på **Pargas stads hemsida** finns det en lista på befintliga naturstigar. I figur 2 kan du se de befintliga, planerade och potentiella naturstigarna i Pargas.

FIGUR 2: BEFINTLIGA, PLANERADE SAMT POTETIELLA NATURSTIGAR I PARGAS (GOOGLE, KARTDATA 2020)

Munkviken

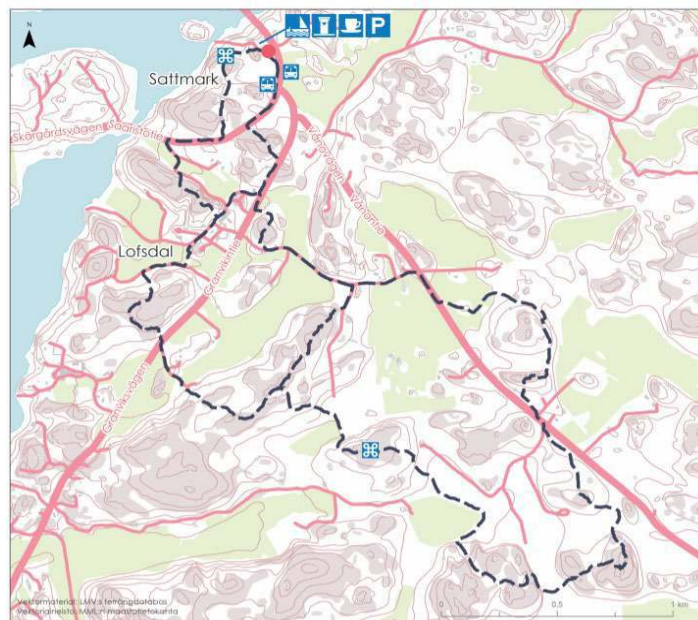
Munkvikens naturstig är en ca 2 km lång stig i centrum av Pargas som upprätthålls av Pargas Naturskyddsförening. Stigen går igenom många olika skogstyper med en rik flora och fauna. Längs med vägen finns det små informationsskyltar som påvisar någon viss art men även större informationstavlor med lärorik fakta om naturen och djuren i området.

Sattmark

Vid Sattmarks café längs med Skärgårdens ringväg finns det naturstigar för alla; 2,5, 5,5 och 11 km långa, se karta (figur 3). Alla börjar på samma ställe och går sedan åt olika håll efter ett par kilometer. Vi början kan du även välja att gå en Robinsonstig för barn med roliga lianer och repbanor längs med vägen.

Lemlax

I samband med Lemlax gård finns det två olika naturstigar; Blåbärsstigen som är 2,8 km lång och lingonstigen som är 1,3 km lång. Längs blåbärsstigen finns tavlor som berättar om växtligheten och fågelfaunan på området. Terrängen är varierande med allt från karga bergsavsnitt till sankt kärrmarker. Lingonstigen är märkt med röda stämplor och pilar. Stigen går genom skogsmarker med lägre bonitet än Blåbärsstigen.

FIGUR 3: SATTMARKS NATURSTIGAR (VEKTORMATERIAL: LMV:S TERRÄNGDATABAS)

Lenholm

Lenholmens naturstig ligger precis bredvid i Skärgårdens ringväg, någon kilometer innan färjan till Nagu. Stigen är 1,2 km lång och upprätthålls av Forststyrelsen (se figur 4). Stigen går igenom ett naturskyddsområde och längs vägen finns det informationstavlor om de olika skogstyperna, hur de sköts samt flora och faunan i området. Ungefär halvvägs finns det en rastplats med bord och toaletter och en bit bort ett utkikstorn ut mot en vik, oftast full med sjöfåglar.

Norrbyholmen

På Norrbyholmen precis norr om Pargas centrum har det nyligen gjorts stora insatser för att rusta upp området för rekreatjonsbruk. På ön finns det naturstigar och flera utkiksplatser. Till orrbyholmen kommer man med egen båt.

Tjuvholmen

Pargas Rotaryklubb har hand om Tjuvholmen, en liten ö söder om Pargas centrum och har där upprättat ett grilltak och utedass. En [video](#) om projektet på Tjuvholmen finns till påsande på Youtube.

FIGUR 4: LENHOLMENS NATUSTIG (VEKTORMATERIAL: LMV:S TERRÄNGDATABAS)

3.1.2. Nagu

Nagu har många fina naturstigar att erbjuda. Vid Parolabacken och Vargberget finns det även rastplatser. Parolabacken är utrustad med utedass och grillplats medan det på Vargberget finns ett vindskydd med eldstad. I figur 5 kan du se de befintliga, planerade och potentiella naturstigarna i Nagu.

FIGUR 5: BEFINTLIGA, PLANERADE SAMT POTENTIELLA NATURSTIGAR I NAGU (GOOGLE, KARTDATA 2020)

Jungfrudansen Finby och Kyrkbacken

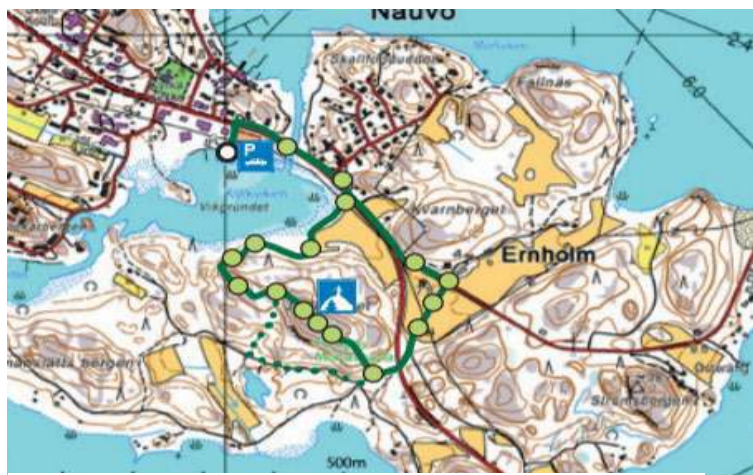
Jungfrudansen Finby startar från hamnen i Nagu och är ca 6 km lång. Stigen går genom hamnen, via en motionsbana och för dig sedan upp på bergen till en stenformation som kallas Jungfrudansen. Stigen som går genom kyrkbacken är 3,4 km lång och berättar genom unga Signes ögon om Nagus historia. Parallellt med denna stig finns Nagu-Nalles egen stig för de minsta i familjen.

Westerholmsstigen

Westerholmsstigen är en 2,8 km lång stig som startar från torget i Nagu, se fidur 6. Stigen går genom böljande skogar upp till en utkikplats vid ett Jeturkast. Längs vägen finns det informationstavlor som berättar om öns sevärdheter och historia i både text och bild.

Mittilandsvägen

Mittilandsvägen är en ca 8 km lång vacker promenad längs med en av Nagus äldsta landsvägar. Stigen kantas av kulturlandskap och du hittar en rastplats vid Samlax träsk.

FIGUR 6: WESTERHOLMSSTIGEN (KARTA FRÅN PARGAS.FI)

Vargberget, Mattnäs

Vid Vargberget i Nagu finns det en naturstig på 2,4 km som tar dig upp på Vargbergets topp. Där kan du hitta en rastplats med ett vinskydd, eldstad och utkikstorn. Stigen går genom kalhyggen och skogsterräng med en lätt lutning upp på berget.

Kasberget och Parola

Vandringsstigarna vid Kasberget och Parola startar båda från den speciella Parola-backen, en gammal skidhopsbacke precis fast i Skärgårdens ringväg. Stigen till Kasberget är 4,4 km lång och tar dig upp till Nagus och Åbo södra skärgårds högsta punkt, genom mycket varierande terräng. Parola-stigen är 2,5 km lång med många olika trädslag längs vägen. Båda stigarna har uppsatta informationsskyltar och vid startpunkten finns det ett utedass. Dessa stigar kommer att inom kort avslutas då ett nytt kontrakt med markägaren inte blir av.

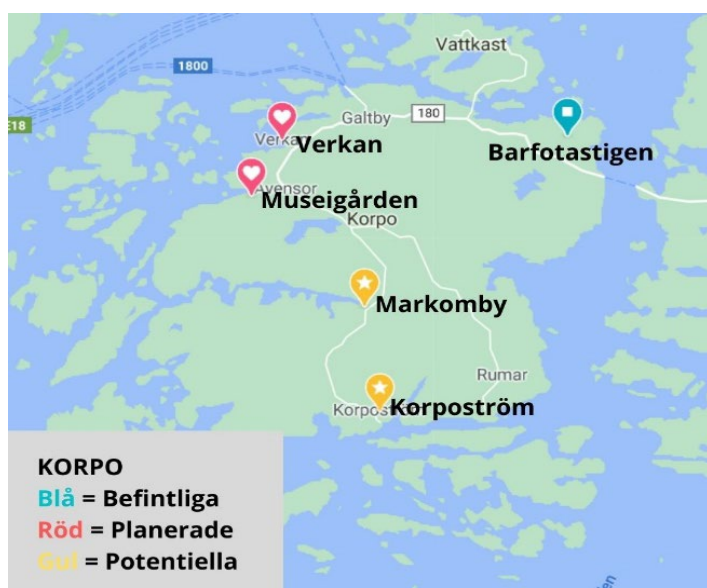
Grännäs

Hotell Stallbacken har i samband med sitt hotell en ca 1.5 km lång naturstig. För tillfället är stigen inte synliggjord på något ställe men i planerna finns att bygga några bänkar kring leden och företagaren kollar med lokala föreningar om någon ville ta sig an att "piffa" upp stigen och göra den synligare.

Högsar

På ön Högsar söder om Nagu finns det en kort naturstig som leder vandraren upp på en berg som kallas Smörasken på grund av sin otroligt fyrkantiga topp. Från berget är det hisnande vyer ut över södra skärgården.

3.1.3. Korpo

FIGUR 7: BEFINTLIGA, PLANERADE SAMT POTENTIELLA NATURSTIGAR I KORPO (GOOGLE, KARTDATA 2020)

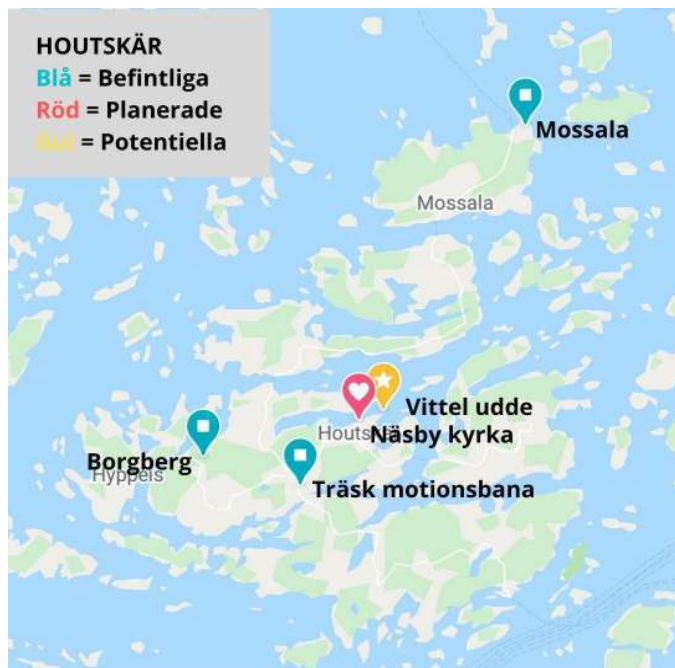
I Korpo finns det för tillfället endast en naturstig, Barfotastigen, men flera är under planering bland annat en vid Gästhamn Verkan och en vid Museigården. I figur 7 kan du se befintliga, planerade och potentiella naturstigar i Korpo.

Barfotastigen

Barfotastigen är en kort stig som fungerar som en utställning för plats-specifika miljökonstverk. Konstverken varierar från år till år men behandlar alla förhållandet mellan människan och naturen.

3.1.4. Houtskär

Houtskär har ingen längre naturstig, utan endast en kortare skogspromenad vid Mossala Resort, men det går stigar till både Mossala och Borgbergs utkikstorn. I figur 8 kan du se befintliga, planerade och potentiella naturstigar i Houtskär.

FIGUR 8: BEFINTLIGA, PLANERADE SAMT POTENTIELLA NATURSTIGAR I HOUTSKÄR (GOOGLE, KARTDATA 2020)

Borgberg utkikstorn

Borgberg utkikstorn ligger längs med Hypeisvägen, några kilometer bort från Skärgårdens ringväg. Följ stigen som går upp för berget till utkikstornet med magnifik utsikt över hela skärgården. Vid berget lär det även finnas gamla fornlämningar och gravar.

Mossala utkikstorn och naturstig

Vid Mossala Resort finns det en liten skogspromenad, en några hundra meter lång bredare stig genom skogen från vägen ner till hamnen. Man kan även följa den breda stigen som leder upp till utkikstornet där man har en elegant utsikt över hela skärgården.

3.1.5. Iniö

I Iniö finns det tre olika naturstigar på öarna Iniö, Keistiö samt Åselholm, se figur 9.

Norrby naturstig

Naturstigen i Norrby är ca 2,5 km lång tur - retur. Den går genom varierande terräng: granskog, tallskog, berghällar och vänder vid Kasberget, som är Iniös högsta punkt 40 meter över havet. Längs stigen finns informationstavlor och vid vändpunkten på Kasberget finns det ett utsiktstorn.

Åselholm byavandring

En 2,5 km lång vandring genom vackra Åselholm.

Keistiö byavandring

Den knappa två kilometer långa och lättvandrade stigen går genom Keistiö by, med informativa skyltar längs med vägen, och slutar vid färjstranden.

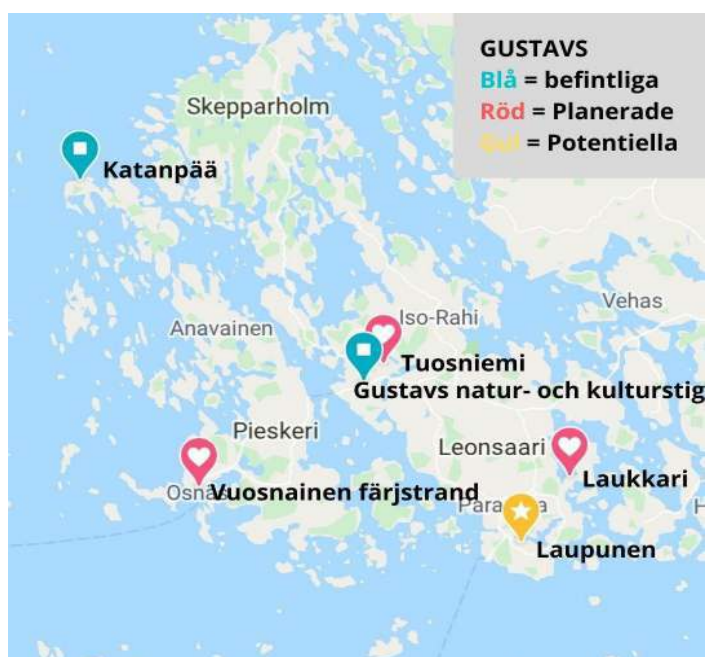
FIGUR 9: BEFINTLIGA NATURSTIGAR I INIÖ (GOOGLE, KARTDATA 2020)

3.1.6. Gustavs

I Gustavs finns det för tillfället en naturstig i centrum och en ute på ön Katanpää en bit bort från Skärgårdens ringväg. Till Katanpää kommer man med båt. För tillfället finns det flera planer på nya stigar kring ringvägen. I figur 10 kan du se befintliga, planerade och potentiella naturstigar i Gustavs.

Gustavs natur-och kulturstig

Gustavs har under de senaste året färdigställt en natur- och kulturstig som för dig till de viktigaste sevärdheterna i och kring centrum av Gustavs. Stigen är ca 4 km lång och tar ca 2.5 timme att vandra. Vid skogspartier finns det spångar och utedass hittas på två olika ställen längs vägen. Gustavs kommun har tagit fram en guide som kan hämtas vid stadshuset, som även fungerar som en naturlig startpunkt.

FIGUR 10: BEFINTLIGA, PLANERADE OCH POTENTIELLA NATURSTIGAR I GUSTAVS (GOOGLE, KARTDATA 2020)

3.2. Utvecklingsförslag och pågående projekt

Under projektet gjordes en förfrågan bland lokala om de hade ideer eller tips på var man kunde utveckla naturstigar och rastplatser längs med Skärgårdens ringväg i Pargas. Några allmänna tankar som kom upp var problemet med nedskräpning och tömning av sopkorgar. Tillgång till sanitetsutrymmen i samband med rastplatsen eller naturstigen kom också på tal och är något som bör tas i beaktande då man upprättar något liknande.

Efterfrågan på vandringsleder med havsutsikt är stor och även stigar och leder som kunde fungera som tvärrutter eller dagsturer. Då vandringsturismen nu troligtvis ökar i samband med pilgrimsleden [St. Olav Waterways](#) har efterfrågan på rastplatser med picknick-bord, eldstad och utedass ökat men även tältplatser efterfrågas.

De senaste åren har även elcyklarna ökat markant och efterfrågan på möjlighet till laddning och service av dessa likaså.

Listan nedan kartlägger sådana naturstigar som är under planering i området samt potentiella naturstigar som någon förening kunde åta sig som projekt.

3.2.1. Pargas

I figur 2 kan ni se befintliga, planerade och potentiella naturstigar för området.

Vepo

Vid stadsdelen Vepo i Pargas finns det förslag på att utveckla en naturstig (se figur 11) som skulle gå upp på Vårdkastberget i närheten, som för övrigt är Pargas högsta punkt. Det finns redan en del stigar i området som skulle behöva städas upp och markeras och uppe på toppen av Vårdkastberget kunde det byggas ett vindskydd, eldstad och utedass. På toppen är det en magnifik vy ut över skärgården och platsen har även i tiderna används för signaleld. Området ägs av Nordkalk och är planlagt som fritids- och skogsbruk. Bild och information är hämtad från Helena Särkijärvis rapport: [Paraisten luontoreitistöjen kehittämisvisio](#).

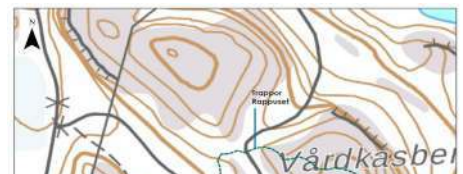
Långholmen

Långholmen är en ö strax utanför Pargas centrum som ägs av Pargas stad.

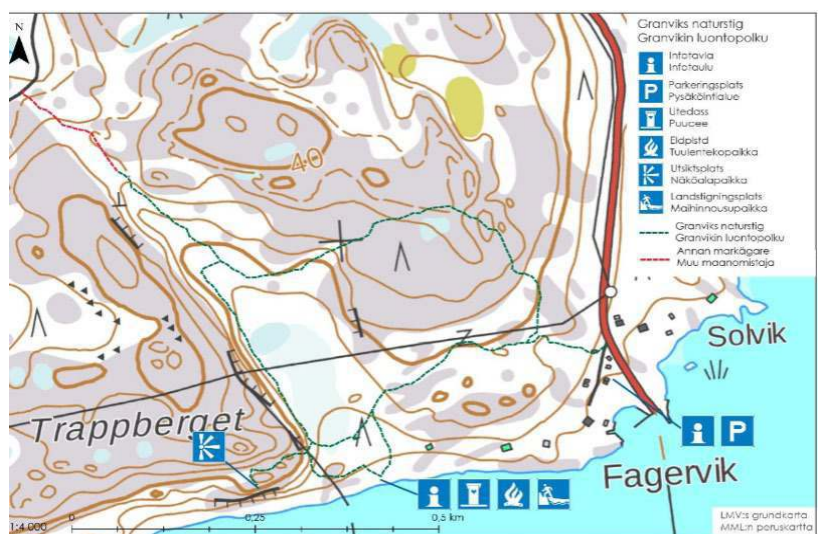
Området har införskaffats i tiderna för att fungera som rekreationsområde för lokala och på ön finns det även en eldstad. För tillfället är området väldigt oskött men har stora potential som utflyktsmål om det skulle underhållas och utvecklas en del.

Granvik

I Granvik, ca 18 km från Pargas centrum finns det ett område med urskog, platta vackra berg och en stormosse som skulle passa ypperligt som ett utflyktsmål, se figur 12. Området ägs av Forststyrelsen och hör till METSO-skyddsprogrammet. I området finns det en fin utkiksp plats uppe på Trappberget och Flattermossen lönar det sig även att besöka. Området är redan ett känt utflyktsmål bland lokala och ett tätt stignätverk har bildats upp till Trappberget från parkeringsplatsen vid den närliggande förbindelsebåtsbryggan. Bild hämtad från Helena Särkijärvis rapport: [Paraisten luontoreitistöjen kehittämisvisio](#).

FIGUR 11: POTENTIELL NATURSTIG I VEPO (VEKTORMATERIAL: LMV:S TERRÄNGDATABAS)

FIGUR 12: POTENTIELL NATURSTIG I GRANVIK (LMV:S GRUNDKARTA)

3.2.2. Nagu

I figur 5 kan ni se befintliga, planerade och potentiella naturstigar för området.

Nagu centrum

Intresse finns för ett vindskydd någonstans nära centrum. Detta skulle kunna gynna både skolverksamhet samt fungera som en lämplig rastplats för cykelturister och pilgrimsvandrare. Förslag på föreningar som kunde ta sig an detta är bl.a. Hem och skola, Rotary och Nagu idrottsförening.

Kirjais

Föreningen Kirjais och Sommaröbygdens utveckling r.f. har planer på att uppföra tre kortare naturstigar på Kirjais, se figur 13, som skulle ha olika teman, barnstig, äventyrsbanor, tränings-möjligheter etc. Längs med stigarna skulle det även finnas information om Skärgårdshistoria och -natur. Stigarna skulle även finnas digitalt på olika plattformar med audioguidning och tydliga beskrivningar.

Prostvik

Vid färjstranden Prostvik i Nagu finns det ett högt berg, kalvberget som kunde fungera ypperligt som utflyktsmål. Uppe på berget har man fina vyer ut över skärgården men med ett utkikstorn skulle det bli helt fantastiskt. Vid färjstranden kunde man även utveckla en utförlig infotavla, rastplats och utedass, samt förstorad parkering för de som vill njuta av naturen innan de åker vidare med färjan.

FIGUR 13: PLANERADE NATURSTIGAR I KIRJAIS (QGIS CLOUD)

3.2.3. Korpo

I figur 7 kan ni se befintliga, planerade och potentiella naturstigar för området.

Verkan

Vid gästhamn Verkan i Korpo har en lokal förening och Skärgårdshavets biosfärområde planer på att upprätta en naturstig i den närliggande skogen. Stigen skulle vara en dryg kilometer lång med informationstavlor om skärgårdsnaturen. I planerna finns även att göra en barnstig i samarbete med skolan och biblioteket med roliga program för de minsta.

Museigården

Korpo Hembygdsförening håller på att utveckla en naturstig kring museigården. Stigen kommer att bli ca 400 meter lång och förena Kuggviksvägen, Strömmavägen och Hembygdsmuseet. Stigen kommer att förses med informationstavlor med historisk fakta från en forskning som gjorts i området om bland annat fornlämningar. Pengar har sökts från bl.a. Sparbanksstiftelsen men det mesta arbetet kommer att göras med talkraft. Hembygdsföreningen har även tillgång till en strand där det eventuellt kunde upprättas ett vindskydd med eldstad i något skede.

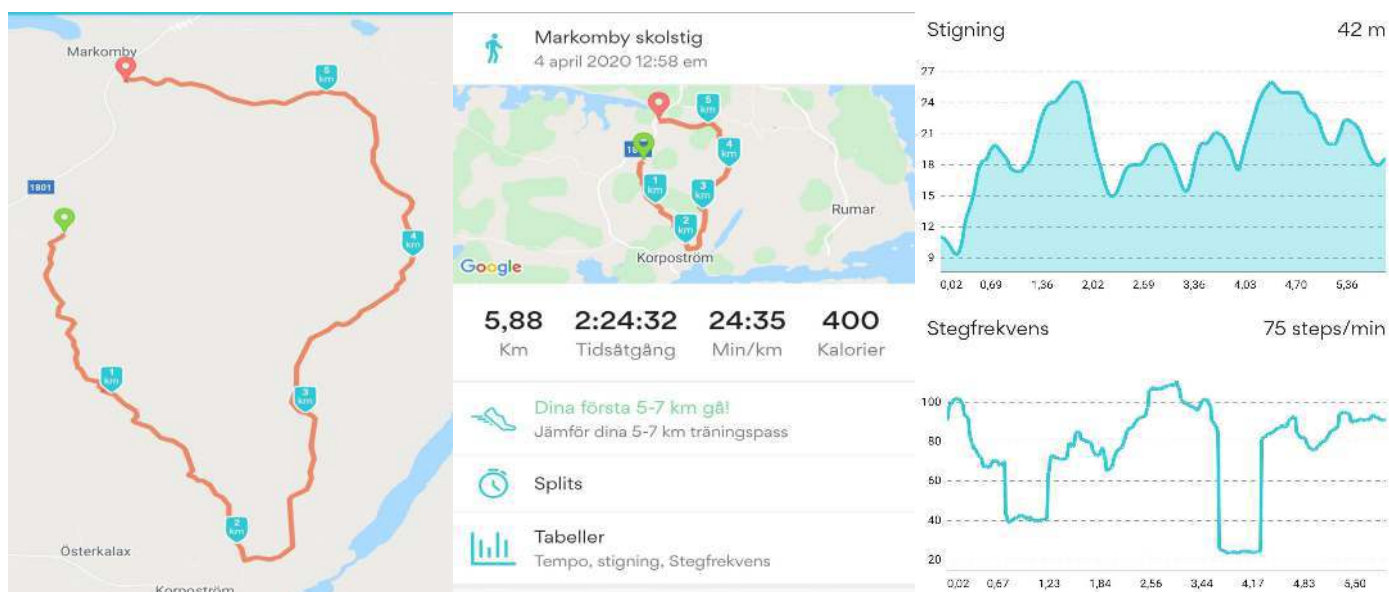
Korpoström

Vid Korpoström finns det ett stort behov för naturstigar. Skärgårdscentret Korpoström är välbesökt under sommaren av såväl båtturister, bilister och barnfamiljer och en möjlighet att ta sig ut i naturen är mycket efterfrågad.

Markomby gamla skolstig

Från Markomby till Korpoström går det en gammal skolstig som användes förr i tiden så att barnen kunde ta sig smidigare till skolan. Stigen är ca 2.5 km lång, för att göra en cirkelrutt blir det ca 6 km. Stigen går upp över flata

bergslandskap, förbi en mosse och genom böljande skogar, se figur 14. Denna stig kunde bra utvecklas till någon form av historisk stig.

FIGUR 14: POTENTIELL NATURSTIG I MARKOMBY (GOOGLE, KARTDATA 2020)

3.2.4. Houtskär

I figur 8 kan ni se befintliga, planerade och potentiella naturstigar för området.

Meditationsstig runt kyrkan i Näsby

För tillfället är församlingen i Houtskär igång med att upprätta en meditationsstig kring kyrkan i Näsby. Stigen skulle gå runt kyrkan och en sväng ner till havet. Längs med stigen kommer det att finnas bänkar utsatta var man kan stanna och meditera en stund.

Vittel udde

Vid Vittel udde i Houtskär, där Folkhälsan i Houtskär har en allmän simstrand, kunde det finnas någon skyltning om byn. Härifrån kunde det var mycket lämpligt med en stig för barnen.

3.2.5. Iniö

I figur 9 kan ni se befintliga för området. Iniö har inga konkreta planer på att utveckla någon naturstig eller rastplats för tillfället.

3.2.6. Gustavs

I figur 10 kan ni se befintliga, planerade och potentiella naturstigar för området.

Längs med ringvägen i Gustavs finns det redan en del restauranger och caféer som kan förse turister med toaletter och vattenpunkter, samt även utedass vid färjstranen. I övrigt finns det inte så mycket allmänna toaletter, men Markus Malmelin, fritidssekreterare på Gustavs kommun, menar att utbudet som finns är någorlunda tillräckligt. Några vindskydd och naturstigar är under planering och ett behov att leda turisterna till Gustavs centrum finns, så att även aktörerna i centrum får kunder.

Laukkari

Vid den allmänna simstranden Laukkari i Gustavs har den lokala byaföreningen planerat uppföra ett vindskydd med grillplats. Kommunen skulle sköta om underhållet då de redan regelbundet tömmer sopkorgar med mera i samband med simstranden.

Tuosniemi motionsbana

Vid Tuosniemi motionsbana i Gustavs har den lokala Lions Club föreningen planer på att bygga ett vindskydd med eldstad. Även här skulle kommunen sköta om underhållet då de redan har som ansvar att underhålla området.

Vuosnainen färjstrand

Vid Vuosnainens färjstrand, där färjan går från Gustavs till Åland, har en lokal restaurang arrenderat statens mark för att kunna planera och uppföra en naturstig med rastplats

Laupunen naturskyddsområde

Vid Laupunens naturskyddsområde, precis bredvid ringvägen, finns det intresse att bygga en naturstig runt sjön Sikaraumanpuhti samt utkikstorn och rastplatser. Naturskyddsområdet är i behov av underhåll, vilket kunde skötas på samma gång.

4. Resultat - Regionalt

Projektets regionala del hade som målsättning att utreda i vilka digitala plattformar regionens leder idag finns representerade på, öka synligheten genom gemensam marknadsföring av lederna samt göra upp modeller för utvecklings- och underhållsplaner för leder och rastplatser. En projektmanual för föreningar har även sammanställts.

4.1. Manual

En projektmanual för för föreningar med information om planering av naturstigar har skapats och finns bifogad till denna rapport (Bilaga 1). I manualen finns även en sammanfattning av stödsökningsprocessen för att få Leader-finansiering.

4.2. Synlighet

För att besökare skall hitta till naturstigarna och rastplatserna behöver de synliggöras. Information om de naturstigar och rastplatser som finns längs med ringvägen kan man hitta på flera olika plattformar.

Pargas stad listar stigarna i centrala Pargas och Nagu på sin [hemsida](#). Visit Pargas använder sig av [Outdoor Active](#) för att lista en del av de naturstigar som finns längs med ringvägen, här finns även information om cykelleder och pilgrimsvandringar. På sidan [Lounaistieto](#) har man tagit fram en karttjänst där det finns utmärkt bland annat fågeltorn,

FIGUR 15: BEFINTLIGA ALLMÄNNA TOALETTER, ELDESTÄDER OCH ALLMÄNNA SIMSTRÄNDER ENLIGT APPLIKATIONEN VIRMA (LANTMÄTERIVERKETS FRIA DATA)

simstränder (ljusröd) enligt Valonias applikation Virma.

På sidan [Retkipaikka](#) kan strövare skriva blogginlägg om sina erfarenheter av olika utflyktsmål och -områden. Retkipaikka har även en [kartfunktion](#) var man kan se olika sevärdheter och utflyktsmål i hela Finland.

rutthelheter och naturstigar. Här får man en bra helhetsbild av sydvästra Finlands utflyktsmål. En liknande plattform är [City Nomadi](#) där man själv kan lägga till utflyktsmål eller andra intressanta platser. Här har Gustavs och Iniö lagt in mycket bra information om sina tjänster, en uppdatering från Pargas, Nagu och Korpo kunde göra denna sida till ett mycket bra hjälpmedel för de som rör sig längs Skärgårdens ringväg.

Valonia har inom ramarna för projektet Digi-saapas tagit fram en mobilapplikation och en karttjänst, [Virma](#), där man kan se hela Egentliga Finlands alla utflyktsmål, eldstäder, allmänna toaletter, rastplatser och mycket mera. På kartan till höger ses; allmänna toaletter (ljusgrön), eldstäder (mörkgrön) och allmänna

Under projektets gång sammanställde de olika Leader-grupperna videon för att lyfta upp olika utflyktsmål i regionen. Det gjordes även en gemensam video för alla grupper och den, tillsammans med de individuella, finns att se på [Outdoor Leaders Youtube-kanal](#).

4.2.1. BikeMenu

Under Outdoor Leader resan till Sverige 2019 började planeringen av ett cykelseminarium för att göra cykelturismen till ett trumfkort för hela Sydvästra Finland genom gemensam marknadsföring och synlighet. Genom seminariet fick många parter insikt i ringvägens potential och hur man kunde utveckla rastplatser och leder även för cykelturister.

Intresset för evenemanget var stort och lockade närmare 50 företagare, föreningsaktiva, projektarbetare och andra intresserade som samlades på Hotel Nestor 28-29.2.2020. Som huvudtalare fungerade Pirjo Räsänen från Outdoor Active som pratade om hur cykelturismen växer, produktifiering av cykel-tjänster till den internationella marknaden och cykel-turisternas nya krav. Övriga talare var aktörer från kommunerna, Leader-grupper, företagare och föreningar.

Under lördagen jobbade vi med olika teman i mindre grupper och många nya idéer kläcktes.

Under BikeMenu-seminariet diskuterades bland annat om de tre huvudsakliga kundgrupperna bland cykelturister.

- En grupp är sådana som utforskar en destination genom att vara aktiva. Cyklandet är här en delorsak och inte orsaken varför de besöker destinationen.
- Den andra gruppen är aktiva resande och familjer. De besöker något ställe för att cykla, här är cyklingen huvudorsaken och varför kunderna reser till destinationen.
- Den sista gruppen är de sportiga cyklisterna som gör långa resor och kräver bra, lokal service.

Det diskuterades även om cyklisternas behov av och önskemål på service längs med cykelrutten. Då övernattnig ingår bör det finnas möjlighet att låsa in cykeln så att den är säker över natten. Reparationsmöjligheter, verktyg eller bra kontakter till lokal cykelservice är viktigt och en bra kunskap om närliggande cykelrutter är även ett stort plus.

4.3. Underhållsplan

Då man som förening eller företagare har tagit sig an att upprätta en naturstig eller rastplats är det synnerligen viktigt att man även planerar hur underhållet skall skötas. För att hålla koll på detta är det bra att ha en underhållsplan till hjälp där man dokumenterar vad det finns för utvecklingsbehov samt vad som har blivit gjort. Under projektet sammanställdes en enkel mall för en underhållsplan som kan användas i olika investeringsprojekt (bilaga 2). Leader Ykkösakseli har tagit fram en mera detaljerad plan för allt som bör tas i beaktande när det kommer till underhåll av naturstigar och rastplatser. Planen hittas på deras [hemsida](#) (endast på finska).

4.4. Säkerhet

Då det på grund av den rådande Corona-pandemin inte kunde arrangeras flera studiebesök inom projektet blev information om säkerhet, som skulle ha varit tema för den sista träffen, borta. För att komplettera detta har det inom projektet samlats in information om säkerhet kring naturstigar, friluftsleder och rastplatser. En sammanfattning av resultatet har gjorts till en kort [Manualvideo för säkerhet vid upprättande av naturstigar och rastplatser](#) som hittas på I samma båt – Samassa veneessä rf ry:s hemsida.

Enkelhet, tydlighet och synlighet är de tre viktigaste sakerna att tänka på då man upprättar en naturstig eller vandringsled. Okomplicerade ruttkombinationer där det är enkelt att hitta rätt är att föredra, med för många val vid korsningar och startpunkter sker det lätt att användaren blir förvirrad och tappar bort sig eller hamnar på fel rutt. Gör rutten så tydlig som möjligt med enhetlig och synlig skyltning, informationsskyltar med svårighetsgrad och målgrupp i början, karttavlor vid korsningar och genom att stänga av onödiga stigar. Synligheten säkrar du genom att namnge rutten eller rutterna och tydligt markera ut olika rutter i området.

Den vanligaste nödsituationen som uppstår längs med vandringsleder och naturstigar är vilsegång. Detta sker vanligen på grund av felbedömning av egen ork eller kondition. Olika olyckor och sjukdomsfall är även vanliga orsaker till nödsituationer. Det är viktigt att personen i nöd eller dennes sällskap kan nå räddningstjänsten och ge sin exakta position. Denna information kan fås antingen genom bra informationsskyltar eller genom att använda mobilapplikationen 112.

4.4.1. Säkerhetsdokument

Ett säkerhetsdokument är en skriftlig redogörelse för hur säkerheten är organiserad och är främst tjänsteleverantörens eget redskap för att identifiera faror och tackla säkerhetsfrågor.

Säkerhetsdokumentet bör vara omfattande och detaljerat, dock inte onödigt långt så länge som det tydligt beskriver relevanta säkerhetsaspekter, samt tar i beaktande aktivitetens omfattning och art. Dokumentet skall fungera som en plan på hur man kan identifiera förutsebara faror och dess konsekvenser, riskhantering, innehålla instruktioner för förutsägbara olyckor, faror och skadesituationer samt ta fram olika åtgärder för att förhindra olyckor.

Säkerhetsdokumentet skall vara klart innan tjänsten påbörjas. Upprättandet av dokumentet är en lärorik process och dokumentet bör gås igenom och uppdateras på årlig basis. Alla olika vandringsleder inom ett område behöver inte ha ett eget säkerhetsdokument, utan ett gemensamt dokument för exempelvis hela kommunens vandringsleder kan göras, men då är det viktigt att alla de olika ledernas risker tas med.

4.4.2. Identifiering av risker

Vid identifiering av riskerna på en friluftsled bör man ta i beaktande varje leds egenskaper, var den är belägen, längden, vilka motionsformer som utövas, terrängens variation, användarantal och väderförhållanden. Då man planerar en rutt är det till fördel att noga gå igenom närliggande terräng och leda stigen bort från eventuella farliga platser. Om detta inte är möjligt bör tydliga varningsskyltar sättas upp och farliga ställen kan även markeras ut på kartan.

Farliga ställen är exempelvis:

- Stup och branta sluttningar
- Trånga ställen och sikthinder
- Korsningar och möten med andra leder
- Ställen där det finns risk för översvämning och vattendrag
- Ställen där det har förekommit vandalism

Vid stup och branta sluttningar kan man sätta ut staket eller rejäla rep för att förhindra fall, om leden går genom dessa kan man sätta ut ledstänger och rep för att hjälpa användaren att ta sig säkert upp eller ner. Vid trånga ställen och sikthinder är det bra med varningsskyltar eller en siktspegel, i synnerhet om leden används av flera olika motionsformer. Vid korsningar och möten med andra leder är det viktigt med tydlig skyltning för att förhindra vilsegång. Vattendrag, våtmarker och platser där det lätt blir översvämning kan man göra säkrare med spångar och broar.

Enligt konsument säkerhetslagen har den som upprättat en naturstig eller vandringsled en omsorgsplikt gentemot kunderna. Disponenten eller upprättaren av leden har ansvar för bland annat: spångar, broar, trappor, ledstänger och utkikstorn. Den ansvariga för leden bör övervaka skicket och se till att inga risker uppstår. Om någon säkerhetsrisk eller farosituation uppstår bör dessa genast åtgärdas.

4.4.3. Information till användare

Lättaste sättet att undvika många farosituationer är genom att ge utförlig information till användaren, både före och under användningen. Förhandsinformation om rutten bör finnas tillgänglig så att användaren är informerad om ruttens svårighetsgrad, vad det finns för service i samband med rutten och eventuella faror eller risker.

I samband med leden kan det finnas information som till exempel:

- Namnet på leden och eventuella sevärheter och rastplatser
- Startpunkt och vägvisningar till den
- Informationstavlor med information om ledens längd, svårighetsgrad, säkerhetsanvisningar, anvisningar för nödsituationer och kontaktuppgifter till upprätthållaren
- Karttavlor som ger en överblick av leden och viktiga knutpunkter
- Ruttmarkering längs med hela leden
- Positionsmarkeringar vid startpunkten, rastplatser, korsningar och eventuella sevärheter
- Varnings- och förbudsskyltar

Informationstavlor

Vi startpunkten av leden är det viktigt med informationsskyltar som ger relevant information om leden. Om det finns flera olika leder på området bör detta markeras tydligt vid start och längs med leden.

På informationstavlan är det bra med information om följande:

- Ruttens namn
- Ruttens längd samt uppskattad tid
- Svårighetsgrad, antingen förklarat i text eller genom att använda olika symboler
- En karta över området och rutten
- Symbolförklaring
- Hur rutten är utmärkt (ruttmarkeringen)
- Instruktioner vid nödfall
- Startpunktens adress och koordinat
- Vem som är ansvarig för leden och kontaktuppgifter

Man kan även ha med tilläggsinformation såsom en kort beskrivning av rutten, vad för utrustning som behövs, tidsåtgång och information om allemansrätten.

Karttavlor

Vid startpunkten, rastplatser, sevärdheter och korsningar är det bra att förse rutten med karttavlor för att underlätta orienteringen. Vid nödsituationer är det ytterst viktigt att användaren vet var hen befinner sig för att räddningstjänsten skall ha en möjlighet att hitta fram.

På karttavlor kan det finnas följande information:

- Platsen eller korsningens namn
- Eventuellt ruttens namn
- En karta över närterrängen samt rastplatser och sevärdheter längs rutten
- Rutten eller stigen utmärkt med streck
- Symboler för t.ex. service och färdssätt samt en symbolbeskrivning
- "Du är här"-prick
- Avstånd mellan olika huvudpunkter
- De olika destinationernas och huvudpunkternas namn
- Kartans skala

Ruttmarkering

Markeringen i terrängen är A och O för en fungerande naturstig eller vandringsled. Om möjligt, bör ruttmarkeringen och skyltningen vara enhetlig för hela området vilket gör den lätt att känna igen. Markeringen kan bestå av färg- eller symbolkoder och de olika rutterna kan ha en egen färg eller symbol så att de skiljs åt från varandra. Dessa symboler eller färger bör vara samma på kartan som i naturen.

Ruttmarkeringen kan målas på träd, stolpar eller stenar. Man kan även använda sig av målade träbitar som man fäster i terrängen på synliga ställen. Färgen på markeringen bör tydligt synas i naturen och det är bra att använda sig av granna färger eller färgkombinationer och tydliga, "onaturliga" märken. Observera utmaningar med färgblindhet och årstidsväxlingar då naturen har olika färger.

Ruttmarkeringen bör finnas tillräckligt tätt längs med rutten. För bästa resultat bör man kunna se från ett märke till nästa, vid svårorienterade partier ännu tätare.

Läs mera om ruttmarkering i den bifogade manualen (bilaga 1).

Positionsmarkering

Positionsmarkeringar (informationsskyltar med koordinater) längs med leden är mycket viktiga i nödsituationer. Positionsskyltar kan med fördel placeras vid startpunkter, rastplatser, korsningar och riskplatser. På skyltarna bör det komma fram positionens adress eller GPS-koordinat samt det lokala nödnumret.

4.4.4. Säkerhet vid rastplatser

Vi rastplatser är det viktigt att förmedla behövlig information till användarna. Om det finns en eldstad bör man informera om brandsäkerhet och se till att eldstaden är ändamålsenlig. Tydliga skyltar bör informera om att öppen eld är förbjuden då det råder gräs- eller skogsbrandsvarning samt var man kan kolla detta. Även information om allmän eldningskutym och släckning är bra att ha synligt. För att minska på närliggande naturens påverkan är det bra att informera användarna om allemansrätten och vad man får och inte får göra inom ramarna för den och även om området har några specialbestämmelser som till exempel inom ett naturskyddsområde. Vid eventuella olyckor i närheten av rastplatsen är det bra om det finns information om första hjälpen samt tydligt platsens koordinat samt allmänna nödnumret så att räddningsverket kan kontaktas och meddelas rätt position.

5. Resultat - Internationellt

Projektet Outdoor Leaders internationella del hade som målsättning att sprida information om hur vandringsleder underhålls, hur de kan utnyttjas för turismverksamhet samt hur säkerheten kan säkerställas. Projektet var ett samarbete mellan sju Leader-grupper från Finland och två från Sverige.

Under projektet var det planerat att göra fyra olika studieresor, två till Finland och två till Sverige. På grund av COVID-19 kunde endast hälften av dessa utföras. I slutet av augusti (-19) fick vi lära oss om olika naturturismföretag och projekt i Åboregionen och i oktober (-19) bar det av till Sjuhärad i Sverige. Från båda resorna finns skilda reserapporter.

5.1. Finlandsresan

Under den första resan till regionerna kring Åbo i Finland var temat Nationalparker, service kring naturturism och lokal byaturism. Vi fick bland annat höra på presentationer om olika både små och stora naturstigsprojekt samt om hur kommunen kan fungera som utvecklare av naturtjänster. Vi besökte olika små byar, lärde oss om olika former av byaturism samt hur man kan uppnå framgång genom samarbete och fick testa på äkta naturturism kombinerat med gårdsturism. Vi besökte även nationalparken Kurjenrahka där vi fick ett smakprov av vad för sorts turism man kan utveckla kring nationalparker.

5.2. Sverigeresan - Sjuhärad

Under den andra resan till region Sjuhärad i Sverige var temat mat och turism. Vi fick höra om olika vandrings- och cykelprojekt samt en pilgrimsled. Vi besökte många lokala producenter och lärde oss om olika närmatsprojekt, hur du kan nå framgång med mathantverk samt hur du kan kombinera detta med närliggande naturstigar eller vandringsleder. Vi fick även ta del av en mycket inspirerande föreläsning om destinationsutveckling.

6. Diskussion - en blick framåt

Projektet, Nya vyer – kartläggning av potentiella rastplatser samt utveckling och underhåll av befintliga vandringsleder genom internationellt samarbete, har tagit fram flera potentiella områden för utvecklandet av rastplatser och naturstigar och även aktiverat föreningar för att ta sig an nya utvecklingsprojekt. I samma båt - samassa veneessä ry kommer i framtiden att satsa ytterligare på utveckling av friluftstjänster, till exempel med temaprojekt med inriktning på just naturturism och friluftsleder.

Under den regionala delen av projektet kartlades alla rastplatser och naturstigar längs med Skärgårdens ringväg. Det kunde tydligt noteras att det finns ett skriande behov av flera rastplatser med toalett längs med ringvägen, speciellt nu då delar även marknadsförs som en pilgrimsled vilket innebär flera vandrande turister. Naturstigar finns det relativt bra av, men flera av dessa skulle behöva ordentligt underhåll och uppdatering.

Som resultat av BikeMenu-seminariet har nu ett förstudieprojekt satts igång för att göra cykelturism och närmat till en del av Östersjökustens och skärgårdsområdenas ruttnätverk. Under förstudieprojektet kommer cykelturismens utvecklingsbehov att kartläggas i samarbete med Åländska, Estniska och svenska samarbetsparter. Målsättningen är att skapa riktlinjer för hur man kan utveckla skärgården och Östersjöområdet till en hållbar och koldioxidsnål resedestination, utveckla BikeMenu-konceptet samt skapa avsiktsavtal för ett internationellt BikeMenu-samarbetsprojekt.

Internationella delen kunde inte genomföras som planerat, men det knöts ändå en hel del nya kontakter genom de två studieresorna som kunde arrangeras. Projektet kommer mycket troligt att resultera i fortsatt samarbete mellan de involverade Leader-grupperna.

7. Bilagor

Bilaga 1 – Projektmanual för föreningar - Leaderfinansiering för upprättande av naturstigar och rastplatser

Bilaga 2 - Underhållsplan

Bilaga 3 – Manualvideo för säkerhet vid upprättande av naturstigar och rastplatser